

római könyvnyomdában elhatározza, hogy a »tudományos művelődés ezen jelentékeny segédeszközének előnyeiben» Magyarországot is részesíteni fogja. Fraknoi itt ecseteli a Hess András és Karai közötti viszonyt s azután a Krónikával mint magyar történeti kútfővel foglalkozik. A következő fejezet a Hess-féle nyomtatványnak nyomdászattörténeti méltatását tartalmazza a korai olasz nyomdászati stíl élénk jellemzésével. Talán még értékesebb az ezt követő rész, a mely a legrégibb magyarországi nyomtatványnak összes ismert példányait személyes vizsgálódások alapján részletes leírásokban mutatja be. Mint tudjuk, összesen hét példány ismeretes, u. m. a Magyar Nemz. Múzeum, a budapesti egyetemi könyvtár, a lipcei egyetemi könyvtár, a prágai cs. egyetemi könyvtár, a bécsi cs. és kir. udv. könyvtár, a párisi nemzeti könyvtár s a krakói Czartorisky-hercegi könyvtár példányai. Legdíszesebb kiállítású köztük a lipcei, de mindeniknek van egy s más szempontból érdekessége. Tudományos leírásuk által Fraknoi igen hasznos és kegyeletes munkát végzett. Most már pontos adataink vannak kulturánk egyik legnagyobb jelentőségű emlékének fenn maradt példányairól. A bevezető tanulmányt több hasonmás élénkíti és teszi még tanulságosabbá.

Semmi kétségünk, hogy e kiadvány fokozottabb mértékben rátereli tudásaink figyelmét a Budai Krónikára s a Fraknoi által a hely és idő rövidege miatt csak megérintett részletkérdések kimerítő tanulmányokban fognak részesülni. Valamint az is biztosra vehető, hogy a külföld tudományos körei szintén élénkebb érdeklődéssel fogják kulturánk multját vizsgálni, melynek ilyen sokat mondó emléke kerül e kiadvány révén kezeik közé. Mindent összefoglalva pedig ismételhetjük a felett érzett örömünk nyilvánítását, hogy a Gutenberg-jubileumnak nálunk is méltó irodalmi emléke marad.

—g.—

Magyar írók élete és munkái. *A M. Tud. Akadémia megbízásából írta Szinnyei József.* Budapest, 1896—1900. IV—VII. kötet 8-r.

Ennek a monumentális vállalatnak jelentőségét a bibliografia és az egyetemes tudományosság szempontjából hivatott toll fejtegette a III. kötet megjelenése alkalmával, (Magyar Könyvszemle 1894. évf. 364. l.) kellően hangsúlyozva Szinnyei Józsefnek elévülhetetlen nagy érdemeit s ismertette azt a végtelen gondosságot, s majdnem hitetlen pedanteriát, a melylyel ez a nagy mű készült. Azóta négy újabb kötet jelent meg, a melyek a régi munkakedvnek és lelkesedésnek, ha lehet, még fokozottabb mértékéről tanuskodnak. Szemmel látható a szerző törekvése, hogy minél tökélethebbet alkosson, s a munka a 70-ik születésnap óta is ugyanazzal a jó kedvvel folyt, mint az előtt.

Ettől a munkásságtól a külső elismerést sem lehetett meg-

tagadni. De azok a kiüntetések, a melyek Szinnyei Józsefet úgy legfelsőbb helyről, mint a Magyar Tudományos Akadémia részéről érték, egyszersmind a bibliografiai tevékenység jelentőségének sokat mondó elismerései is. A külföld is kezdi észrevenni, hogy az a vállalat az egyetemes bibliografiai törekvések szempontjából is igen nevezetes, s a Szinnyei József neve a nemzetközi bibliografiai köztudatban a legjobb hangzásuak közé tartozik. Mindez becsületes munkának méltó jutalmazása és eredménye. És jellemző, hogy a legfőbb kifogás, a mi eddig elhangzott, még mindig az, hogy a munka túlságosan részletező és mindenre kiterjed. Nem szükséges azonban mondanunk, hogy ez a kifogás nem bibliografustól származik. A ki tudja, — s a könyvtári szakemberek nagyon is tudják, — hogy a kutatások mily különböző szempontból történnek, s hogy sokszor épen a legefemerebbnek látszó adat milyen fontosságúvá válik az irodalmi vagy tudományos nyomozásoknál, ebben a kifogásban a legnagyobb dicséretet látják. Különben is azon fordul meg a kérdés, hogy alkalmas, áttekinthető beosztás segítségével elejét lehessen venni az *embarras de richesses* bibliografiai munkáknál sokszor tagadhatatlanul előforduló nehézségeinek. A tapasztalat és a több éves használat bebizonyította, hogy a Szinnyei-féle opus e tekintetben is mintaszerű. A rengeteg adatnak oly világos egyszerű és következetes csoportosítása jellemzi, hogy mindenki már első alkalommal tisztában lehet kezelésével.

A szóban forgó munkának mindezek a kiváltságai és előnyei sokkal ismeretesebbek, hogy sem szükséges volna részletesebben fejtegetni azokat. Azért is mindössze néhány adat felsorolására szorítkozunk, a melyek az eddig felölelt anyagról fognak tájékoztatni.

Az utolsó négy kötetben (IV—VII) nem kevesebb, mint 6759 író életrajza foglaltatik, és pedig a IV-ikben 1783, az V-ikben 1592, a VI-ikban 1600 és a VII-ikben 1784. Ehhez adva az előző I—III köteteket, az összes életrajzok száma 13,530-ra rug. A köteteket határoló nevek a következők: IV. Gyalai-Hyrtl, V. Iczés-Kempner, VI. Kende-Kozocsa, VII. Köberich-Loysch. Ezentul füzetenként fogjuk ismertetni a vállalat folytatását, a mi módot fog nyújtani, hogy körülményesebben ismertessük a felölelt anyag bibliografiai érdekességeit. Ezt azonban most, négy kötet óriási anyagáról lévén szó, a legjobb akarattal sem tehetjük. Csupán egy-két bibliografiai remeklésre akarunk rámutatni. Ezek között a legszembeszökőbb nagy regényíróknak, Jókainak kitünő életrajza és munkásságának, valamint a rá vonatkozó irodalomnak bibliografiai feldolgozása. A rendkívüli tájékozottságnak, szorgalomnak és finom bibliografiai érzéknek mintaszerű terméke ez. Mint tudjuk, szerző külön is kiadta s egész kis kötetecske került

ki belőle, melyet a külföldi szaksajtó is nagy elismeréssel méltatott. Valóban ilyen arányú és természetű bio-bibliografikus vállalatot, mint a Szinnyeié, az egyetemes bibliografiai irodalomban sem igen ismerünk. Nem kevésbé sikerült Kossuth mozgalmas életének s a vele foglalkozó majdnem beláthatatlan irodalomnak feldolgozása. Valószínű, sőt bizonyos, hogy a külföldi Kossuth-irodalomnak egy néhány becses terméke kimaradt, azonban mindennek van határa s felkutatni mindazt, a mi egy ilyen világra szóló pályafutás visszhangjaként különböző világtájakon irodalmilag létrejött, nem egy embernek való feladat, még ha negyven év óta is dolgozik valaki egy munkán, mint Szinnyei a Magyar Írók-on.

Egy másik nehézség, a mit Szinnyei szintén le tudott győzni az egynevű írók, (a számtalan Horváth, Kiss, Kovács stb.) életrajzi adatainak és munkáinak zürzavarában való eligazodás. Azután a megváltoztatott nevek is sok bonyodalomnak előidézői s kissé tág lelkiismeretű bibliografus végtelen tévedéseknek lehet előidézője.

A magyar tudományos világ ma már tisztában van, hogy a mi tévedés esetleg előfordul az adatok százezrei között, azt nem a gondosságnak hiánya, vagy a kutatás nehézségei és fáradalmi elől való kitérés okozza. Végre is apróbb tévedések nélkül ilyen munka el sem képzelhető. Azonban mindezek hajszályával sem csökkenthetik ennek a nagy alkotásnak messze kiható jelentőségét s ma még talán egészen nem is méltányolható gyakorlati értékét. Hasonlítsuk csak össze irodalmunk régebbi hasonló tárgyú kísérleteivel s befogjuk látni, hogy olyan mű előtt állunk, a melynek létrejöttét ilyen méretekben s ilyen következetes műgonddal csakis a Szinnyei József egyéniségének nem mindennapi vonásai teszik érthetővé. Ez nem olyan feladat, a mire egy kis jóakarattal bárki vállalkozhatik. Ehhez egy egész életnek sajátos berendezkedése, a kitartásnak óriási mértéke s az a pillanatra sem csökkenő lelkesedés szükséges, a mit csak a megoldandó feladat nemzeti és tudományos fontosságáról és nagy jelentőségéről való mély meggyőződés tarthat évtizedeken át ébren. S valóban nagy nemzeti és tudományos érdek, hogy a vállalat hátralevő része is ugyanilyen nemes inspirációk hatása alatt maradjon az elért magas színvonalon.

e. l.

Festschrift zum fünfhundertjährigen Geburtstage von Johann Gutenberg. *Herausgegeben von Otto Hartwig.* (Beihefte zum Centralblatt für Bibliothekswesen XXIII.) Lipsce, 1900. 4-r. 455 lap, 35 fényképpel.

E becses munka eszméje Hartwig Ottótól származott, s az ő kezdeményezésére karolta fel Mainz város azon tervet, melynek megvalósításán német, francia és olasz tudósok munkálkodtak.